

Мал.5

Мал.6

1. В. Франкова, «Сова», 2012, малюнок опудала з натури, папір, туш, перо.
2. В. Франкова, «Качечки», 2013, малюнок з пам'яті, папір, туш, перо
3. В. Франкова, декоративна композиція «Пташечка», 2014, папір, гуаш,
4. В. Франкова, «Дерево життя», 2015, витинанка, кольоровий папір.
5. В. Франкова, композиція «Великоднє дерево», 2016, папір, гуаш.
6. В. Франкова, «Сова», 2017, пап'є-маше, акрил.

Література

1. Войтович В. М. Українська міфологія. – К.: Либідь, 2005. – 664 с.
2. Завадська В., Музиченко Я., Таланчук О., Шалак О. 100 найвідоміших образів української міфології. – К.: Орфей, 2002. – 448 с.
3. Орел В. Е. Культура, символы и животный мир – Х.: Гуманитарный Центр, 2008. – 584 с.
4. Плачинда С. П. Міфи і легенди давньої України. – К.: Спалах ЛТД, - 1997. – 175 с.
5. Сердотецька Я. М. Графічне зображення птахів у практиці вчителя образотворчого мистецтва: Навчальне видання. – Одеса: Аудиторія, 2005. – 70 с.
6. Чумарна М. Тридев'яте царство: 53 українські народні казки. Символіка народної казки. – Тернопіль: Богдан, 2007. – 232 с.

УДК378.978 + 378.14

В. Лісовий,
кандидат педагогічних наук, доцент,
завідувач кафедри музики
Чернівецького національного університету
імені Юрія Федьковича, м. Чернівці

V.Lisoviy,
Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University, Chernivtsi

МУЗИЧНА ПЕДАГОГІКА ЯК РЕСУРС ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ МАЙБУТНІХ МАГІСТРІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА

MUSICAL PEDAGOGY AS A RESOURCE FOR THE PROFESSIONAL DEVELOPMENT OF FUTURE MASTERS OF MUSICAL ART

Анотація. У статті розглядаються можливості сучасної музичної педагогіки стосовно професійного розвитку майбутніх магістрів музичного мистецтва у закладах вищої освіти. Аналіз теоретичних праць визначних науковців – представників мистецької педагогіки доводить, що зазначена галузь має необхідні ресурси, накопичений теоретичний та практичний досвід щодо професійного розвитку фахівців вищої кваліфікації, якими є майбутні магістри музичного мистецтва.

The article considers the possibilities of contemporary music pedagogy in relation to the professional development of future masters of musical art in higher education institutions. The analysis of the theoretical works of prominent scientists - representatives of artistic pedagogy proves that this industry has the necessary resources, the accumulated theoretical and practical experience in professional development of specialists of higher qualification, which are future masters of musical art.

Ключові слова: музична педагогіка, професійний розвиток, педагог-музикант.

Key words: musical pedagogy, professional development, teacher-musician.

Постановка проблеми, її зв'язок з важливими завданнями. Більш високі вимоги суспільства як до системи освіти загалом, так і до особистості викладача як творця педагогічного процесу в вищій школі змушують науковців акцентувати увагу на надзвичайно важливій ролі професійного та особистісного розвитку викладача у процесі його фахової підготовки. У контексті дослідження професійного розвитку майбутніх магістрів музичного мистецтва важливого значення набуває врахування концептуальних засад мистецької педагогіки, яка у другій половині ХХ століття виокремилася в автономну галузь педагогічної науки зі своїм предметом та змістовними категоріями. Більшість провідних науковців, чий дослідження пов'язані з галуззю мистецької освіти, дотримуються думки про те, що у викладанні окремих видів мистецтва є спільні риси, що базуються на загальних засадах класичної педагогіки.

Як зазначає О. Михайличенко, великою проблемою для науковців і педагогів є, передусім, те, що далеко не кожен видатний митець минулого був творцем системи або методики вдосконалення своїх творчих досягнень. Це можна пояснити різноманітними причинами, як-от: збереження таємниці свого таланту, захоплення винятково творчою або виконавською діяльністю тощо. Проте, найголовнішою причиною, на погляд О. Михайличенка, є «відсутність цілеспрямованих загальнопедагогічних поривань, викликаних браком науково-педагогічних підходів до своєї роботи. А ті митці, які й займалися педагогічною діяльністю, просто не ставили перед собою завдань узагальнення корисного досвіду, хоча їхня викладацька робота і мала науково-педагогічний характер, але базований на апріорному інстинктивному відчутті» [3, с.3].

Таким чином, підготовка майбутніх фахівців вищої кваліфікації у галузі музичної педагогіки вимагає серйозного наукового обґрунтування, а метою підготовки магістрів музичного мистецтва у вищих навчальних закладах повинно стати формування динамічної системи професійних компетентностей та готовності до діяльності в умовах швидкоплинних змін в науці, технологіях та гуманітарній сфері. У цьому контексті вважаємо за доречне звернутися до досвідувітчизняної мистецької педагогіки і проаналізувати, наскільки вагомим є її ресурс стосовно професійного розвитку майбутніх фахівців.

Аналіз останніх наукових публікацій. На межі ХІХ – ХХ століть з'являються перші спроби теоретичного осмислення і узагальнення існуючого музично-педагогічного досвіду. Наслідком цього стало створення наукової теорії музичного навчання і виховання, яку започаткували С. Миропольський, С. Смоленський, Б. Яворський, Б. Асаф'єв, А. Карасьов, Д. Зарін, А. Маслов, Н. Брюсова, В. Шацька, Д. Кабалевський. З українських науковців та митців, які зверталися до розробки проблем музичної педагогіки варто відзначити М. Лисенка, С. Сірополка, О. Кошиця, Ф. Колесу, К. Квітку, К. Стеценка, М. Леонтовича, С. Людкевича та ін.

Вагомий внесок у теорію та практику музично-педагогічної освіти зробили сучасні вітчизняні вчені – Б. Брилін, Н. Гуральник, О. Дем'янчук, В. Дряпіка, О. Єременко, А. Козир, Л. Коваль, Л. Куненко, Л. Масол, О. Михайличенко, Г. Ніколаї, О. Олексюк, В. Орлов, О. Отич, Г. Падалка, Е. Печерська, О. Рудницька, О. Щолокова, Ю. Юцевич. Ними обґрунтовано теоретико-методичні засади професійного розвитку та професійного становлення фахівців у вищих навчальних закладах, а також художньо-естетичного виховання молоді - як майбутніх професіоналів, так і студентської молоді немистецьких спеціальностей.

Питання професійного розвитку педагога, і, зокрема, майбутнього викладача вищої школи розглядалися науковцями в аспектах психологічних особливостей розвитку особистості (Е.Зеєр, Г.Костюк), побудови професіограми майбутнього педагога (О.Дубасенюк, З.Єсарєва, Н.Кузьміна), саморозвитку і самореалізації педагога в процесі здійснення професійної діяльності у вищій школі (О.Глузман, Л.Пшенична, Н.Сегеда).

Мета статті – висвітлення можливостей сучасної музичної педагогіки стосовно професійного розвитку майбутніх магістрів музичного мистецтва у закладах вищої освіти.

Виклад основного матеріалу. Професійна діяльність магістра-викладача повинна бути спрямована на творення особистості – передусім, своїх вихованців, а також і власної – адже, викладач через навчання студентів здійснює свою неперервну освіту. Тому однією з основ педагогічної діяльності майбутнього викладача, мотиваційно-ціннісним ядром його особистості повинна бути потреба у постійному професійному розвитку і особистісному самовдосконаленні.

У процесі професійного розвитку особистість оволодіває системою професійно важливих якостей (комунікативні, мотиваційні, характерологічні, рефлексивні, освітні, інтелектуальні, психофізіологічні властивості людини), формуються світоглядні, етичні якості, спеціальні наукові, технічні, технологічні знання, вміння, навички, здібності особистості фахівця [7]. Своєрідною «опорною» дефініцією у даному контексті є загальнонаукове, філософське поняття розвитку як зміни,

що являє собою перехід від простого до все більш складного, від нижчого до вищого, тобто процесу, в якому поступове накопичення кількісних змін призводить до настання якісних змін. Також розвиток розуміють як зміну, що, як правило, призводить до зростання об'єкта, його посилення або ускладнення його будови, а іноді і до повного переродження, або результат такої зміни у людини, що виражається в її фізичному стані, ступені її розумової, духовної або моральної зрілості.

Таким чином, наше бачення професійного розвитку в загальнопедагогічному аспекті полягає у його трактуванні як процесу формування суб'єкта професійно-педагогічної діяльності, здатного, в перспективі, до саморозвитку і створення власної авторської педагогічної системи.

Доцільність розгляду педагогіки мистецтва як самостійної галузі, де відбувається професійний розвиток і становлення майбутнього фахівця однією з перших обґрунтувала О. Рудницька. «Зважаючи на особливу роль мистецтва в розвитку здатності людини до широких творчих узагальнень почуттів і думок, можна стверджувати про необхідність виокремлення нової галузі педагогічних знань і введення до наукового обігу відповідного поняття – «педагогіка мистецтва», якій властиві специфічні засоби реалізації цілей навчання й виховання в їх сучасній гуманітарній парадигмі» [9, с.233–234].

В контексті розгляду проблем мистецької педагогіки О. Рудницька передусім наголошує на тісному взаємозв'язку педагогіки та філософії, адже стосовно педагогіки як науки філософія освіти виступає як методологія, що становить систему принципів і способів організації теоретичної та практичної педагогічної діяльності. «Філософія мистецької освіти пояснює закономірності впливу мистецтва на людину та способи духовно-практичного осягнення художніх творів, її завдання полягають у застосуванні методологічних, культурологічних, естетичних, мистецтвознавчих принципів для розкриття теоретичних моделей сутності, світоглядного значення та місця мистецтва у загальній системі людської культури і освіти. [9, с. 9].

Також О. Рудницька акцентує увагу на ключових аспектах мистецької освіти, якими є її культуровідповідність, світоглядна функція та діалогова природа художньо-педагогічного спілкування.

О. Отич пропонує розглядати чотири унікальних феномени, виникнення яких зумовлено взаємодією мистецтва і педагогіки, зокрема педагогіки як науки і мистецтва; педагогічного мистецтва; мистецької педагогіки і педагогіки мистецтва[5].

Поняття педагогіки як мистецтва базується на ідеї К. Ушинського про те, що педагогіка являє собою найбільше найскладніше, найвище і найнеобхідніше з усіх мистецтв, яке базується на синтезі фізіології, психології та логіки, потребує особливих здібностей й нахилів, як і будь-який вид мистецтва, а також прагне до ідеалу досконалої людини, якого постійно намагається досягти і який цілковито ніколи не досяжний.

Педагогічне мистецтво (або мистецтво педагога) розглядають як найвищий рівень педагогічної майстерності, що характеризується віртуозністю й естетикою практичної педагогічної дії. Адже, як стверджують учені-педагоги і філософи (І.Зязюн, В.Загвязинський, В.Краєвський, Б.Лихачов та ін.), поза педагогічною майстерністю як мистецтвом педагогічної дії неможливе практичне втілення відкритих науковою педагогікою законів і правил навчання, виховання та розвитку особистості, оскільки вона «перетворюється на скарбницю цінностей, якими неможливо скористатися в інтересах справи» [2, с.203].

Мистецьку педагогіку вважають наукою про загальну і професійну мистецьку освіту, самостійною галуззю професійної педагогіки (поряд з військовою, спортивною тощо), яка досліджує проблеми естетичного виховання і професійної підготовки фахівців у галузі мистецтва (театральна педагогіка, музична, музейна тощо).

Педагогіку мистецтва можна визначити як самостійну галузь педагогічної науки, що розробляє естетичні й етичні засади формування особистості, її загального й професійного розвитку засобами різновидів мистецтва (педагогіка театру, педагогіка музею тощо). Ця педагогічна галузь здійснює наукове обґрунтування дидактичного, виховного і розвивального потенціалів мистецтва й досліджує історичні та теоретичні засади його функціонування в освіті.

Одним із напрямів мистецької педагогіки є музична педагогіка. Традиційно вважається, що музична педагогіка є галуззю педагогічної науки, яка вивчає особливості освіти, навчання та виховання особистості засобами музичного мистецтва. Музичну педагогіку науковці рекомендують відрізняти від окремих методик музичного навчання та виховання, оскільки вона є загальною наукою, зміст якої спрямований не лише на розвиток окремих музичних якостей людини, а на формування особистості.

Грунтовну розробку теоретичних засад музичної педагогіки здійснено Г.М.Падалкою [6]. Науковець присвячує головну увагу науковій розробці і обґрунтуванню методологічних засад, принципів, педагогічних умов, методів викладання навчальних дисциплін з різних видів мистецтва,

визначає функції мистецької освіти, окреслює проблеми художнього пізнання, завдання втілення гуманітарної парадигми, забезпечення національної основи навчання мистецтва, а також питання досягнення цілісності навчального процесу, його культуровідповідності і естетичної спрямованості, потреби і можливості індивідуалізації навчання мистецтва, спонукання учнів до рефлексивного сприймання художніх творів.

На підставі аналізу теоретичних праць науковців Н. Гуральник виводить визначення поняття музичної педагогіки як «самостійної галузі мистецької педагогіки в системі теорії загальної педагогіки, яка, ґрунтуючись на відповідній методології, через багатокomпонентну (науково-методичний, дидактичний, комунікативний, виконавський, творчий) функціональність будь-якої музичної школи суб'єктивно спрямована на музичні розвиток, виховання та освіту кожної особи у процесі її творчої активності на шляху власної самореалізації з урахуванням специфічно-музичного соціального досвіду» [1].

В контексті професійного розвитку майбутніх фахівців доцільним буде згадати О. Ростовського, який вважав сучасну музичну педагогіку прямою наступницею традицій, які передавались від одного покоління до іншого, пояснюючи це наступністю процесів навчання і виховання, а в якості мети музичної педагогіки як науки вчений пропонував розглядати розкриття еволюції «категорій і принципів, за допомогою яких формуються знання в царині музично-педагогічної науки» [8]. На думку науковця, розв'язання багатьох сучасних музично-освітніх проблем повинно здійснюватися через ґрунтовний аналіз досвіду, накопиченого за багатолітню історію музичної педагогіки: «Тільки повернувшись обличчям до минулого, можна сказати нове слово в царині музичної освіти, <...> хто нехтує історією й ігнорує її досвід, приречений на повторювання історичних фактів» [8, с.26].

Незважаючи на те, що О. Ростовський не пропонує теоретичного визначення поняття «музична педагогіка», йому належить цінна думка про те, що музична освіта як складова музичної педагогіки є історичною категорією, оскільки «її цілі, зміст, рівень, методи й організаційні форми визначаються соціальними відносинами, національною своєрідністю, роллю музичного мистецтва в житті певного суспільства, <...> провідними загально-педагогічними ідеями і рівнем музичної педагогіки, які змінюються на протязі історії музичної культури» [8, с. 6.].

О. Олексюк розглядає музичну педагогіку як галузь гуманітарного знання, складову загальної педагогіки, яка має свій науковий простір, свої об'єкт, предмет дослідження, і включає дві сфери музичної діяльності: музично-педагогічну науку та музично-педагогічну практику [4]. «Об'єктом музичної педагогіки є цілісний процес навчання, виховання та розвитку особистості засобами музичного мистецтва. Предметом музичної педагогіки є зміст та форми організації музично-педагогічного процесу як чинника розвитку особистості. Об'єктом музично-педагогічної практики є реальна взаємодія учасників музично-педагогічного процесу, а предметом - способи взаємодії, зумовлені його цілями та змістом» [4, с.5]. В якості основних категорій музичної педагогіки, на думку О. Олексюк, виступають музичне навчання, музичне виховання, музичний розвиток, музична освіта.

О. Михайличенко вважає, що предметом музичної педагогіки слід вважати «сукупність форм організації, методів, засобів та інших атрибутів музичного навчання й виховання, які складають цілісний процес формування особистості музиканта. Цей процес має конкретно історичний характер і відбувається відповідно із законами і закономірностями розвитку загальної педагогіки.»¹ У контексті проблеми професійного розвитку майбутніх магістрів музичного мистецтва цікавими є думки науковця щодо розвитку і формування особистості музиканта [3]. Зокрема, автор приділяє увагу аналізу основних концепцій розвитку (метафізичної та діалектичної), особистості як цілісної системи, чинникам розвитку і формування особистості, а також критеріям рівня музичної сформованості особистості, до яких відносяться критерії ціннісних орієнтацій; критерії оцінки художніх явищ; критерії самооцінки особистого ставлення до художніх явищ. Також вагоме місце вчений відводить аналізу природи таланту і музично-творчої діяльності особистості [3, с.56-58], етики та педагогічної майстерності діяльності викладача музичних дисциплін [3, с. 58-63].

О. Щолокова, розглядаючи проблеми професійної підготовки майбутнього вчителя мистецьких дисциплін з позицій сучасних ідей в галузі освіти, зазначає, що «сучасна мистецька освіта активно використовує поняття «гуманізм» як найбільш актуальне і багатозначуще. Висування його на ключові позиції у теоретичному плані є цілком закономірним з огляду на перехід до особистісно орієнтованої педагогіки, яка надає виняткового значення умінню індивіда прогнозувати і контролювати свою діяльність та власне життя» [10, с.10].

¹ Михайличенко О.В. Основи загальної та музичної педагогіки: історія та теорія: Навчальний посібник (двомовний). – Суми: вид-во «Козацький вал», 2009. – 208 с.

Відповідно, на думку О. Щолокової, у професійній підготовці вчителів мистецьких дисциплін можна виділити вагомі аспекти фахової підготовки, як-от: стимуляція емоційного розвитку і художнього мислення, активізація творчого потенціалу через засвоєння різних видів художньої діяльності; створення умов для широкої базової освіти, що дозволяє досить швидко переключатися на суміжні галузі професійної діяльності; оволодіння системою поглядів, у відповідності з якими професійні знання спрямовуються на формування моральних якостей, особистісної культури, художньої свідомості [10]. На наш погляд, зазначені аспекти цілком можна взяти на озброєння стосовно професійного розвитку не лише майбутніх учителів, але й майбутніх магістрів музичного мистецтва як потенційних викладачів вищої школи.

Висновки. Таким чином, на підставі аналізу праць науковців-педагогів, які розглядали теоретичні проблеми мистецької педагогіки в цілому і музичної педагогіки зокрема можна зробити висновок, що зазначена галузь володіє необхідним потенціалом, у ній накопичений багатий теоретичний та практичний досвід щодо професійного розвитку фахівців вищої кваліфікації, якими є майбутні магістри музичного мистецтва. У якості перспективи подальших наукових розвідок можна вважати обґрунтування психолого-педагогічних механізмів професійного розвитку майбутніх магістрів музичного мистецтва, а також розробку обґрунтування специфічних методологічних підходів до здійснення професійного розвитку майбутніх магістрів музичного мистецтва у закладах вищої освіти.

Література

1. Гуральник Н.П. Історіографія категорії «музична педагогіка» [Електронний ресурс] / Н. П. Гуральник. – Режим доступу: <http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/123456789/5620/1/Guralnyk.pdf>
2. Лихачёв Б. Педагогика. Курс лекцій: учеб. пособие / Б.Лихачёв. – М.: Прометей, Юрайт, 1998. – 316 с.
3. Михайличенко О.В. Основи загальної та музичної педагогіки: теорія та історія. – Навч. посібник для студентів музичних спеціальностей / О. В. Михайличенко. – Суми: Вид-во „Наука”, 2004. – 210 с.
4. Олексюк О.М. Музична педагогіка: Навчальний посібник / О. М. Олексюк. – К.: КНУКиМ, 2006. – 188 с.
5. Отич О.М. Педагогіка мистецтва: від історичної практики – до теоретичного осмислення. / О. М. Отич. / Рідна школа. – 2010. - №6. – С. 14-19.
6. Падалка Г. М. Педагогіка мистецтва (Теорія і методика викладання мистецьких дисциплін) / Г. М. Падалка. – К.: Освіта України, 2008. – 274 с.
7. Рибалка В. В. Психологія і педагогіка праці особистості: посібник / В. В. Рибалка. – Кіровоград: Імекс-ЛТД, 2013. – 136 с.
8. Ростовський О. Я. Лекції з історії західноєвропейської музичної педагогіки : навч. посіб. / О. Я. Ростовський. – Ніжин, 2003. – 193 с. – С. 4 – 6.
9. Рудницька О.П. Педагогіка мистецтва: пошуки і перспективи / О.П. Рудницька // Професійна освіта: педагогіка і психологія: українсько-польський щорічник. – Київ; Ченстохова. – 2000. – Вип. II. – С. 233–245.
10. Щолокова О.П. Філософські засади мистецької освіти/ О.П. Щолокова // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 14: Теорія і методика мистецької освіти : збірник / М-во освіти і науки України, Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. - К. : Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2009. - Вип. 7 (12) : Матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції "Гуманістичні орієнтири мистецької освіти", 22-24 квітня 2009 р.: до 175-річчя Нац. пед. ун-ту ім. М. П. Драгоманова. - С. 9-13.

УДК [373.3.091.33:001.895]:7

А. Москалюк,
асистент кафедри мистецьких дисциплін
дошкільної та початкової освіти
Вінницького державного педагогічного університету
імені Михайла Коцюбинського

A. Moskaliuk
Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi
State Pedagogical University

ОСОБЛИВОСТІ ВИКЛАДАННЯ ПРЕДМЕТІВ ХУДОЖНЬО- ЕСТЕТИЧНОГО ЦИКЛУ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ НА ІННОВАЦІЙНІЙ ОСНОВІ

THE PEKULIARITIES OF THE TEACHING OF ARTISTIC-AESTHETIC CYCLE SUBJECTS IN ELEMENTARY SCHOOL ON AN INNOVATIVE BASIS

Анотація. У статті розкриваються основні фактори, що стримують інноваційну діяльність учителя та виявлено педагогічні умови підготовки учителів початкових класів до інноваційної педагогічної діяльності на предметах художньо-естетичного циклу.